

FOTOĞRAFTA İNSAN FAKTÖRÜ

İnsan faktörünün fotoğrafa kazandırdıklarını ve beraberinde getirdiği bazı zorlukları gözlemleyelim.

Bugüne kadar hep üzerinde durduğumuz, kadraj, ışık, pozlama süresi gibi fotoğrafik kavramlara ilave olarak bu sefer, fotoğrafta insan faktörünün etkilerinden bahsetmek istiyorum. Hepimizin bildiği gibi fotoğrafın, portre, doğa, ürün, basın, reklam ve tanıtım gibi, daha saymakla bitmeyecek çok çeşitli dalları mevcut. Kimilerimiz bunlardan yalnızca biriyle ilgilenirken, kimilerimiz karma fotoğraflar çekmekten hoşlanabiliyor. Kimilerimiz yalnızca siyah beyaz fotoğraf çekerken, kimilerimiz de renkli dışında çekim yapmıyor. Fotoğrafçının iç dünyasından dışarıya yansıtmak istediği duyguların ifade şekli olan tüm bu yaklaşımların sonucu olarak da ortaya farklı kitlelerin beğenisini kazanan fotoğraflar çıkıyor.

Ödül alan veya çoğunluk tarafından beğeni kazanan birçok fotoğrafın ardında gizli olan, fotoğrafın siyah/beyaz veya renkli olması, reklam veya sanat fotoğrafı olması değil de, fotoğraf karesine dahil edilen insan ve yansıttığı duygudur aslında. Farklı yapılarıdaki insanların çoğunluğunun ortak beğenisini kazanabilmek, aslında o insanların ortak duygularını ortaya çıkardığımız anlamı taşımaktadır ki, bunu her fotoğrafla sağlamak mümkün değildir. Peki bunu nasıl başarabiliriz sorusunun cevabı sanıyorum hiç bir fotoğraf kitabında formüle edilmemiştir. Bu bazen şans eseri, bazen de gerçekten yoğun bir emeğin karşılığında elde edilebilir. Bir fotoğraf karesinde duygusal bazı öğeler arıyorsak, insan faktörü sanıyorum en etkin olanıdır. Çünkü insan her duyguyu en iyi ifade edebilen bir yaratıktır. Eşsiz bir doğa fotoğrafında veya nadide bir çiçek fotoğrafında estetik, zarafet ve güzellikten bahsedilirken, duygusal birşeyler bulmak her zaman mümkün değildir. Dolayısıyla kadraja insan faktörünü eklemenin, fotoğrafa duygusal anlamda artı değerler katacağı bir gerçektir. Buna, gün batımını seyreden elele bir çiftin silueti, güneşin parıltısı altındaki bir balıkçı teknesindeki balıkçının ağını toplaması, bir tren istasyonunda birbirini yolcu eden veya karşılayan insanlar, sokak arasında oynayan çocuklar, yeni doğmuş bebeğini kucaklayan bir anne gibi sayısız örnekler vermek mümkün.

İnsan faktörünü kadraja dahil etmek için bazen sabırla tasarladığımız ortamın oluşmasını beklemek gereklidir. Basit bir örnek olarak hafta sonu yaptığımız bir park gezisini ele alalım. Park içinde nasıl fotoğraf malzemeleri çıkarılabilir diye

düşündüğümüzde, akla ilk gelen oyun parkında bir anne ve çocuğun kucaklaşması, köpeğini dolaştıran birisinin köpeğiyle şakalaşması, bankta uyuyan bir dilenci veya çimenlerin üzerinde henüz yürümeyi öğrenmiş bir çocuk olabilir. Bu tür enstantanelerin oluşması için, çoğunlukla parmağımız deklanşörün üzerinde beklemekten başka çare yoktur. Bu bekleyişi, avının uygun anını bekleyen bir arslanın pusuya yatmasıyla özdeşleştirmek yanlış olmaz sanırım. Ancak bu tariften, her zaman bir köşede oturup beklemek gerektiği anlamı çıkmaz. Bazen, istediğimiz kadrajı kendimizin de yaratması mümkün olabilir. Bir fotoğraf gezisinde, ters ışık gelen bir sokakta koşan çocukları fotoğraflamak için, çocuklara epeyce şeker verip birkaç tur koşturduğumuzu hatırlıyorum. Sonunda hiç de fena olmayan fotoğraflar elde etmiştik.

Örneğin; Fotoğraf 1'i (1/5 sec - F/4.5) ele aldığımızda, kadraj, ışık ve diğer teknik yönlerden eleştirebileceğimiz fazla nokta bulamıyoruz. Ancak bu fotoğrafın bize duygusal anlamda birşeyler hissettirdiğini söylemek zor. Aynı fotoğrafın sahildeki banklar dahil edilerek biraz daha geniş kadrajlı çekildiğini ve bir çiftin birbirlerine sarılmış silüetlerinin olduğunu hayal edelim. Veya kadrajın solunda bir çocuğun uçan martılara doğru yem attığını ve Kız Kulesi'nin de kadrajın biraz daha sağında ve arkada fon olarak kullanıldığını hayal edelim. Sanırım benzeri kompozisyonlar bu fotoğrafı daha anlamlı, daha duygusal ve daha çok kişi tarafından beğenilen bir fotoğraf haline getirebilirdi.

İnsan faktörünü fotoğrafa eklemek ihtiyacı, çoğunlukla bazı sıkıntıları da beraberinde getirir. İnsanlar genellikle fotoğraflarının izinsiz çekilmesinden hoşlanmazlar, ancak haberli çekilen fotoğraflar da doğallığı yok ettiğinden, biz fotoğrafçılar her zaman bu ikilem içinde savaş vermişizdir. Toplum içinde fotoğraf makinenizi elinize aldığınızda, ki eğer SLR tip bir fotoğraf makinesi taşıyorsanız, kısa sürede dikkatleri üzerinizde toplarsınız. İlk yaklaşım genellikle sizin bir gazeteci veya

pararazi fotoğrafçısı olduğunuz şeklindedir. Sanat adına veya en azından hobi olarak fotoğraf çekmek isteyebileceğiniz pek akla gelmeyeceği gibi, bunu ifade etseniz de çoğunlukla inandırıcı olmaz. Bu da insanların ortamda doğal olmayan hareketler sergilemelerine veya ortamdan uzaklaşmalarına sebebiyet verir. Tabii bu duygular tek taraflı değildir. Aynı şekilde siz de toplumun tepkisinden rahatsızlık duyduğunuzdan eliniz fotoğraf makinenize bir türlü gitmez. Hele bir de tripod kullanmak gibi bir şart doğmuşsa, o fotoğraf neredeyse çekilmesi imkansız bir hale gelebilir. Çünkü herkesin ortasında tripodunuzu açmanız, üzerine fotoğraf makinenizi yerleştirmeniz birçok kişi tarafından hatırı sayılır bir şov olarak meraklı gözlerle izlenmeye değer bulunacaktır. Tüm meraklı bakışları görmezden gelip, cesaretinizi toplayıp tripodunuzu kurduğunuzda ise artık ihtiyacınız olan konsantrasyonu sağlayamadığınızı fark edersiniz ve sonuç istediğiniz gibi olmaz. Çünkü aklınızda birtek şey vardır, o da fotoğrafı biran önce çekip ortamdan uzaklaşmak. Bütün bu olumsuz etkenlerin bizleri fotoğraf çekmekten alıkoymasına izin vermemek için, toplum içinde çektiğimiz fotoğraf sayısını arttırmaya çalışmamız fayda sağlayacaktır. Böylece özgüvenimiz gelişecek ve toplumla daha iyi iletişim içine girebilme becerilerimiz artacaktır.

Toplum içinde fotoğraf çekmeyi kolaylaştıracak yöntemlerden bir tanesi, fotoğraf makinenizi çantasından çıkartmak, herkesin sizi görmesini ve varlığınıza alışmasını sağlamak için beklemektir. Fotoğraf çekmeye başlamadan önce yapacağınız bu bekleyiş, bir süre sonra çevrenizdeki insanların sizin varlığınıza alışmasına ve size olan ilgisinin dağılmasına sebebiyet verecek, dolayısıyla rahat çalışmanızı sağlayacaktır. Fotoğraf 2 (1/60 sec - F/4), böyle bir yöntem kullanılarak çekilmiştir. Beyoğlu, Balık Pazarı'nda alışveriş yapan Japon turistler, elimdeki fotoğraf makinesiyle onlara doğru yaklaştığımda alışverişi bırakıp bir süre beni izlemişlerdi. Ancak kısa bir süre sonra ilgileri dağılıp kendi işlerine koyulduklarında, deklanşöre basmak için uygun fırsat doğmuştu. Bu fotoğraf çok yakından çekilmiş olmasına karşın, hiçkimsenin rahatsızlık duymadan hayatına devam ettiği açıkça belli olmaktadır. Kadraj açısından dört dörtlük bir fotoğraf olmamasına karşın, ortamdaki doğal atmosferin yakalanabilmesi açısından başarılı bir fotoğraf olarak değerlendirilebilir. Fotoğraf

3 (1/6 sec - F/3.5) örneğine bakıldığında neredeyse mükemmel bir simetri yakalanmış olduğunu gözlemliyoruz. Tavan aydınlatmasının, yürüyen merdivenin ve yan duvarların ileride tek bir noktada buluşması fotoğrafa gerçek bir derinlik ve üç boyutlu hissi katmış. Ancak bu fotoğraf bir metroda çekildiğinden, ortamın bu derece boş ve hareketsiz olması, fotoğraftaki mimari bakış açısından gelen başarıyı gölgelemiş. İnsan gözü, görmeye alıştığı şeylerin dışındaki durumlarda sürekli bir arayışa girer. Bu

fotoğraftaki arayış da, gözümüzün alıştığı o kalabalık, canlı ve hareketli metro ortamıdır. Bir başka açıdan çekilen Fotoğraf 4'e (1/6 sec - F/3.5) baktığımızda, insan faktörünün olumlu etkilerinden bahsetmek hemen mümkün oluyor. Bu fotoğraf bize, insanların üzerlerindeki kıyafetlerden, fotoğrafın hangi mevsiminde çekildiği, ortamdaki kişi sayısından günün hangi saatlerinde çekildiği gibi bir çok bilgiyi aynı anda aktarıyor. Kısacası gözümüz bir metro istasyonunda neyi görmeye alıştıysa, bu fotoğrafta onu görüyor. Bu da fotoğrafın birçok kişi tarafından beğeni kazanmasına yardımcı oluyor. 3. fotoğrafta hissedilen eksiklik bu kadrajla tamamen giderilmiş oluyor.

Yazının başında belirttiğim tripod ihtiyacı Fotoğraf 5'de (1/6 sec - F/4.2) ortaya çıkmıştır. Bu arada bana kaç kişinin hangi gazete veya dergi için çekim yaptığını sorduğu, arkamda vizörden birşeyler görebilmek maksadıyla zıplayıp duran insanların yarattığı olumsuz etkileri sanıyorum anlatmama gerek yok. Bu fotoğraf gün batımından kısa bir süre sonra çekildiğinden, ışık tripod kullanmadan çekim yapmaya müsait değildi. Fotoğrafın amacı Taksim ve Beyoğlu'ndaki canlılığı ön plana çıkartmak olduğundan, insan faktörü mutlaka kadraja dahil edilmeliydi. Gecenin mavisinin oluşturduğu yansıma, bu fotoğrafta gözümüze ilk çarpan etkenlerden biri. Arkadaki lokantanın metal aksamlarına kadar kadrajın neredeyse tamamına mavi tonun hakim olması, alacakaranlık duygusunu tam yansıtmış. Fotoğrafa hareket vermek amacıyla enstantane değerinin düşük tutulması, arkadaki büfelere ait ışıkların patlamasına sebebiyet verse de, Taksim ve Beyoğlu'ndaki canlılığı yansıtmaya bakımından amacına ulaşmış bir fotoğraf olarak değerlendirebilir. Fotoğrafın biraz daha erken saatte çekilmesi, insanların birbirine yapışmış karanlık bir bütün olmaktan çıkmasını sağlayabilirdi. Ancak sanıyorum o zaman da istediğimiz parlak mavisine yakın ışığı elde etmek pek mümkün olmayacaktı.

Fotoğraf 6'da (1/8 sec - F/9) görüntülenen tramvay da yağmurlu bir ortamda çekildiğinden zeminin ıslak olmasının hoş yansımalar yarattığı söylenebilir. Tramvayın hareketinin belirginleştirilmesi için de kaydırma tekniğinin (panning) kullanılması fotoğrafa zenginlik katmış. Ancak sokağın ve tramvayın içinin boş olması, yine bize bir duygu eksikliğini yaşatmakta. Fotoğraf 7'de (1/40 sec - F/4), aynı tramvayın biraz daha ileriki bir saatte çekilmiş halini görüyoruz. Burada, elinde şemsiye taşıyan ve koşar adımlarla yürüyen insanlar bizlere yağmur hakkında daha ayrıntılı bilgi verirken, Beyoğlu'nun görmeye alıştığımız o koşuşturmalı temposunu da beraberinde yansıtıyor. Fotoğraf 6'daki yalnızlık ve terk edilmişlik duygusu, bu fotoğrafta yerini daha gerçekçi bir duyguya bırakıyor.

Yazının başında da belirttiğim gibi, insan faktörünü kadraja dahil etmek, fotoğrafta bir duyguyu ön plana çıkarabilecek en etkin yöntemdir. Aynı kadraj ve aynı arka plan kullanılarak, farklı kişilerle birden fazla duyguyu yansıtabileceğimiz fotoğraflar yaratmak mümkün. Her ne kadar bu tarife uygun örnekler vermeye yerimiz kalmadıysa da, herkesin kendi örnek fotoğraflarını yaratabileceğine eminim. Bol ışıklı ve fotoğraflı günler dileğiyle.